

TITUS BRANDSMA INSTITUUT
PUBLIEKSJAARVERSLAG

2022

INHOUDSOPGAVE

01 WELKOM BIJ HET TBI

Enkele **Hoogtepunten** 5

02 MISSIE & VISIE

Kernwaarden **Mission statement** 6

Ons **Onderzoek** 6

Vorming en **Onderwijs** 6

03 ONDERZOEK

Ontwikkelingen **In het onderzoek** 8

Bronnen en grondslagen **Van Christelijke spiritualiteit en mystiek** 10

Spiritualiteit **Van het religieus leven** 11

Maatschappelijke **Spiritualiteit** 13

Onze **Leerstoelen**

Ontwikkelingen in het belang van het

TBI-onderzoek in zijn geheel 14

04 ONDERWIJS

Cursus- **En vormingswerk** 16

05 ZICHTBAARHEID

In- en externe **Communicatie** 18

Maatschappelijke **Bijdrages** 19

Uitstraling in de **(Digitale) media** 21

Enkele belangrijke **Publicaties voor breed publiek** 22

06 SAMENWERKING

Samenwerkingen **In het jaar 2022** 21

Ons netwerk **Nationaal en internationaal** 22

07 ONZE MENSEN

Overzicht **Van nieuwe medewerkers** 25

01 WELKOM BIJ HET TITUS BRANDSMA INSTITUUT

Jaarverslag 2022

Het Titus Brandsma Instituut heeft vanaf de oprichting ruim vijftig jaar geleden altijd onderzoek verricht naar spiritualiteit en mystiek vanuit een multidisciplinaire invalshoek (theologisch, wijsgerig, hermeneutisch, historisch en godsdienstwetenschappelijk), met een uitdrukkelijke betrokkenheid op de maatschappelijke praktijk en in verbondenheid met de levende tradities van religieuzen.

Na twee jaren waarin het TBI door corona-maatregelen met name op gebied van online-onderwijs voor bijzondere uitdagingen werd gesteld, was 2022 waarin een jaar waarin het instituut weer tal van activiteiten kon ontwikkelen waarbij deelnemers fysiek present konden zijn. Tegelijkertijd bleef het goede van de voorbije periode behouden: de mogelijkheden van online participatie in tal van activiteiten.

Een hoogtepunt voor het TBI in het jaar 2022 was de heiligverklaring van Titus Brandsma. Op vrijdag 4 maart 2022 maakte Paus Franciscus de heiligverklaring van de Nijmeegse hoogleraar en priester Titus Brandsma bekend. Op zondag 15 mei vond de heiligverklaring in Rome plaats. Deze bijzondere gebeurtenis en de daarmee ontstane

hernieuwde belangstelling voor Titus Brandsma heeft duidelijk invloed op de activiteiten van het TBI. In de afgelopen jaren werden verschillende onderzoeksprojecten geïnitieerd, waarvan hier met name de intellectuele biografie van Titus en het digitale Editieproject genoemd moeten worden.

De (aankondiging van de) heiligverklaring bracht veel media in beweging. Het NOS Journaal besteedde er in meerdere edities aandacht aan. Ook veel kranten brachten het nieuws. Voor een bondig mediaoverzicht, ook over alle andere onderwerpen, zie de paragrafen in dit jaarverslag over onze zichtbaarheid.

'Onderzoek naar spiritualiteit en mystiek vanuit een multidisciplinaire invalshoek'

Beeld rechts
Titus Brandsma als rector
van de KU Nijmegen (1932)

1.1 ENKELE HOOGTEPUNTEN

Studieweek mystiek

De studieweek Mystiek vond in de eerste week van juli plaats. Prof. Rob Faesen van de KU Leuven verzorgde deze week waarin de zestiende eeuwse mystieke tekst De evangelische peerle centraal stond. De studieweek werd bijgewoond door 95 mensen (Fysiek 63 en digitaal 32).

Titus Brandsma lezing

De Titus Brandsma Lezing werd in oktober uitgesproken door de theoloog Herwi Rikhof. Omdat de Stevenskerk wegens restauratiewerkzaamheden niet beschikbaar was, was dit jaar de Cenakelkerk in Heilig Landstichting de plaats van handeling. Vanwege de heiligverklaring van Titus Brandsma was Herwi Rikhof gevraagd een lezing te verzorgen over het thema heiligheid. 128 aanwezigen, 295 deelnemers via Youtube.

Conferentie Mystical Theological Network

Op 1-2 december organiseerde het TBI samen met het Mystical Theology Network een internationale conferentie

rond het thema Passions and the Mystical: Between Affecting and Being Affected. De conferentie bracht een zeventigtal internationale en nationale experts op het gebied van mystiek samen. Met deze conferentie heeft het TBI internationaal laten zien een belangrijk instituut te zijn voor het onderzoek naar mystiek.

Inaugurele rede Inigo Bocken

Vanaf 2021 werd aan de Faculteit Theologie en Religiewetenschappen van de KU Leuven door het TBI (en FFTR) een leerstoel Mystieke theologie ingesteld. Inigo Bocken is de leerstoelhouder. Op 15 februari 2022 hield hij in Leuven zijn inaugurale rede onder de titel Wederkerigheid. Mystieke fabel of contemplatieve eros. In de rede werd ingegaan op de ontwikkeling van ignatiaanse en karmelitaanse denkstromingen in de Moderne Tijd, en dit tegen de achtergrond van het debat over La fable mystique van Michel de Certeau.

02

MISSIE & VISIE

Titus Brandsma Instituut

MISSION STATEMENT

"Het TBI heeft als taak de academische studie van de spiritualiteit en mystiek in het licht van de christelijke traditie in verleden, heden en toekomst, ten dienste van Kerk en samenleving door middel van publicaties, onderwijs en vorming."

KERNWAARDEN

ONDERZOEK

Diverse invalshoeken

Het Titus Brandsma Instituut doet onderzoek naar de grondslagen, de geschiedenis en de thematiek van historische en hedendaagse vormen van mystiek en spiritualiteit. Naast het strikt ontginnen van bronteksten uit de mystieke traditie, benadert het instituut het onderzoeksveld vanuit diverse invalshoeken: theologisch en wijsgerig, hermeneutisch, historisch en godsdienstwetenschappelijk

VORMING EN ONDERWIJS

Team van experts

Het instituut heeft een grote expertise opgebouwd in het vertalen van onderzoeksresultaten naar onderwijs en vorming, ten dienste van een breed geïnteresseerd publiek. Via onderwijs in de collegereeksen, de TBI-lectures en de Studieweek Mystiek delen wij onze kennis en inzichten met geïnteresseerden. Daarnaast worden in TBI-leeskringen teksten uit de mystieke traditie gelezen en becommentarieerd. Tevens wordt volop geparticipeerd in vormings- en onderwijsactiviteiten die door anderen worden georganiseerd. Aan dit lijstje kunnen we ook de mystieke salons toevoegen: online inleidingen in en reflecties op mystieke teksten voor groepen met gemiddeld vijftienveertig deelnemers. Binnen de onderzoekslijn

Maatschappelijke spiritualiteit neemt het ontwikkelen van een innovatief onderwijs- en vormingsaanbod, voortkomend uit ontwerpgericht onderzoek, een centrale plaats in. In masterclasses, onderwijsmodules, studiedagen en (klooster) weekenden wordt de relatie tussen spiritualiteit en thema's zoals zingeving, identiteit, morele vorming en levensoriëntatie verkend. Daarnaast zet het TBI zijn deskundigheid op het gebied van zingeving en spiritualiteit ook in voor maatschappelijke organisaties. Zo staat het TBI scholen bij met het invoeren van contemplatief leiderschap. Daarnaast wordt samengewerkt met de Carmelscholen in het project 'Bezielde professionaliteit'.

**Titus
Brandsma
Instituut**

ONDERZOEK
VORMING & ONDERWIJS

Analyse van de mystieke traditie

“ Het TBI doet onderzoek naar de grondslagen, geschiedenis en thematiek van historische en hedendaagse vormen van mystiek en spiritualiteit

03 WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK

Jaarverslag 2022

Het in 2022 in kracht getreden Wetenschapsplan (periode 2022-2026) geeft een duidelijk inzicht in de inhoudelijke en methodische ordening van het onderzoek van het TBI. Het biedt tegelijkertijd de wetenschappelijk medewerkers van het TBI veel ruimte en mogelijkheden vanuit hun onderzoek bijdragen te leveren aan verschillende onderzoekslijnen en geeft goede handvaten voor innovaties in onderwijs- en vormingsactiviteiten.

Het onderzoek is geordend en gekaderd binnen drie onderzoekslijnen. In paragraaf 3.1 komt het onderzoek naar de Bronnen en grondslagen van christelijke spiritualiteit en mystiek aan de orde, in 3.2 het Religieus leven en in 3.3 de onderzoekslijn Maatschappelijke spiritualiteit.

In een tijd van verder afkalvende verbondenheid met en kennis van de christelijke spirituele en mystieke tradities in onze samenleving, is het ontwikkelen van onderzoek en onderwijs- en vormingsactiviteiten een grote uitdaging. In deze context richt het historisch en systematisch onderzoek zich op het ontsluiten en doordenken van

spiritueel erfgoed, wordt het religieus leven in zijn veelheid aan scholen bestudeerd en voor de actualiteit vruchtbaar gemaakt, en wordt in concreet maatschappelijk georiënteerd onderzoek de vraag gesteld naar de plaats en betekenis van spiritualiteit in de hedendaagse samenleving.

3.1 BRONNEN EN GRONDSLAGEN VAN DE CHRISTELIJKE SPIRITUALITEIT EN MYSTIEK

Deze grootste en breedste onderzoekslijn rust op twee pijlers, in plaats van vier in het vorige wetenschapsplan. De eerste pijler behelst een wijsgerig-theologische reflectie op de grondbegrippen en structuren van de christelijke spirituele en mystieke traditie, en de plaats daarvan in de moderne tijd. De tweede pijler omvat literair-historisch onderzoek naar bronnen uit dezelfde traditie.

Werken van Geert Grote
In januari 2022 lag het vijfde deel van de kritische

editie van de Latijnse werken van Geert Grote in de winkels. Rijcklof Hofman ontsluit in deze editie Latijnse vertalingen die Geert Grote maakte van oorspronkelijk Nederlandstalige teksten van tijdgenoten, onder meer van Jan van Ruusbroec en Godfried Wevel (Ruusbroecs leerling). Het editeren van de Opera omnia van Geert Grote is een omvangrijk meerjarig project. Het zal zeker nog tot 2027 duren voordat ook de laatste delen gereed zijn.

Voortgang geschiedschrijving Soeterbeeck

Ad Poirters heeft (met co-auteur Hans Kienhorst) het manuscript afgerond van zijn boek over de geschiedenis van de historische bibliotheek van klooster Soeterbeeck in Deursen. Naast een studie van de oude boeken van de zusters en een catalogus van de Collectie Soeterbeeck, biedt deze monografie op methodologisch niveau een vernieuwende benadering van de studie van boekencollecties, en op inhoudelijk niveau een bijdrage aan het debat over de doorwerking van de Moderne Devotie in vrouwenkloosters die daaruit voortkomen. Deze wetenschappelijke studie is in 2023 verschenen bij uitgeverij Brepols in Turnhout.

Sandaeus-project

Vanaf april 2022 is Marianne Schippers aan het TBI verbonden op een door de Amici Almae Matris (Leuven) gefinancierd onderzoeksproject. Dit project gaat over Maximilianus Sandaeus' Pro theologia mystica clavis ('Sleutel tot de mystieke theologie'), een zeventiende-eeuwse encyclopedie van de mystiek. De nadruk in het project ligt op de receptie van Ruusbroec door Sandaeus.

Promotieprojecten

Het promotieproject van Lieven De Maeyer naar de invloed van quietistische mystiek op het twintigste-eeuwse

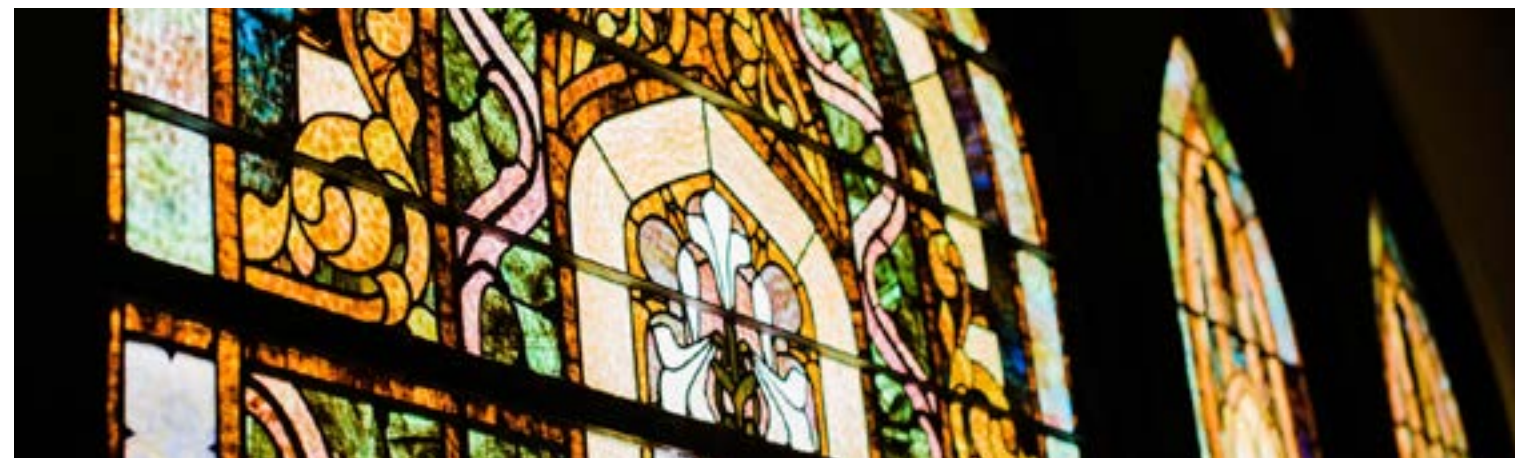
surrealisme heeft eerste resultaten (artikel, lezingen) opgeleverd. Het onderzoek van Stefaan Neiryck naar de monastieke theologie en spiritualiteit van Guerric van Igny wierp in 2022 eveneens eerste vruchten af, maar werd vervolgens afgebroken vanwege een carrièreswitch.

'Concreet maatschappelijk georiënteerd onderzoek naar de plaats en betekenis van spiritualiteit in de hedendaagse samenleving'

Kritische reflectie

Dat het nieuwe wetenschapsplan het aantal pijlers van de onderzoekslijn van vier naar twee heeft teruggebracht, heeft tot een overzichtelijkere situatie en een duidelijkere inhoudelijke toespitsing geleid. De samenhang binnen de lijn is ook bijzonder goed gediend met het project van Marianne Schippers, dat primair literair-historisch is ingestoken, maar vanwege de encyclopedische aard van de centrale tekst ook inzichten op zal leveren die waardevol zijn voor meer systematisch studie van grondbegrippen van de mystiek.

Met het opzetten van het Sandaeus-project, de gestage voortzetting van het werk aan de Opera omnia van Geert Grote en de afronding van het werk aan het Soeterbeeckboek, stond de historisch-filologische pijler dit jaar stevig op de kaart. Ook op personeel niveau is hij goed vertegenwoordigd. De wijsgerig-theologische kant is duidelijk kwetsbaarder. Met de pensionering van Marc De Kesel per 1 september 2022 is de onderzoekslijn haar enige gepromoveerde medewerker kwijtgeraakt die zich voluit met dat speerpunt bezighoudt—al moet daarbij

met onder meer aandacht voor de doorwerking in hedendaagse politiek, maatschappelijk engagement én het persoonlijk, geestelijk leven.

In het bijzonder is het onderzoek gericht op de karmelitaanse spiritualiteit en mystiek, en de doorwerking daarvan in leven en werk van Titus Brandsma. Het Brandsma-onderzoek heeft een centrale plaats in deze onderzoekslijn.

Heiligverklaring Titus Brandsma

In het kader van de heiligverklaring verscheen een aantrekkelijke bundel met bijdragen van medewerkers van het TBI en de Radbouduniversiteit (met name van de Faculteit voor Filosofie, Theologie en Religiewetenschappen): Titus Brandsma. Van held tot heilige, onder redactie van Christoph Lüthy, Frans Wijsen en Marc De Kesel, en uitgegeven bij Adveniat, Baarn.

Editieproject

Sinds 2014 werkt Anne-Marie Bos aan het Editieproject Writings of Titus Brandsma. Geschriften van Titus Brandsma worden gepubliceerd via www.titusbrandsmateksten.nl. Een team van medewerkers (vrijwilligers) helpt mee om de geschriften digitaal beschikbaar te kunnen stellen. Hiervoor werkt het TBI samen met de Nederlandse Karmelprovincie. Behalve de teksten van Brandsma zelf wordt ook gewerkt aan vertalingen. Zo worden Friestalige teksten van een Nederlandse vertaling voorzien. In 2022 konden ruim 300 nieuwe teksten worden toegevoegd op de website.

Intellectuele biografie

Bij het schrijven van een intellectuele biografie van Titus Brandsma is dankbaar gebruik gemaakt van de vruchten van het editieproject. In de intellectuele biografie beschrijft Inigo Bocken, aan de hand van diens geschriften, de ontwikkeling van Brandsma's denken. Hij

plaatst Brandsma daarbij in de context van zijn tijd. Het concept van het boekmanuscript is inmiddels voltooid zodat de beoogde publicatie in het voorjaar van 2024, bij gelegenheid van het 100-jarig bestaan van de Radboud Universiteit, plaats zal kunnen vinden.

Canisius-workgroup for the future of Ignatian intellectual tradition

Deze werkgroep bestaat sinds 2020 en behelst een samenwerking tussen het Titus Brandsma Instituut en de KU Leuven. Onder leiding van prof. Rob Faesen en Inigo Bocken komen jonge wetenschappers uit verschillende landen (België, Nederland, UK, Ierland) twee maal per jaar bij elkaar, afwisselend in Leuven en in Nijmegen. Doel is de studie van de ignatiaanse intellectuele traditie met het oog op de toekomst van de Sociëteit van Jezus en de uitdagingen waarvoor deze in de samenleving staat. In 2022 was er een bijeenkomst in Leuven (2-4 juni) en in Nijmegen (18-20 november).

Synodaal proces

Het TBI ondersteunde de Konferentie Nederlandse Religieuzen (KNR) om te komen tot een eigen bijdrage van de Nederlandse religieuzen aan het door de paus afgekondigde synodaal proces. Anne-Marie Bos was lid van de werkgroep die dit proces begeleidde. In het voorjaar waren er vijf webinars om de inbreng van de religieuzen te verzamelen waarmee een concept-slotdocument werd gemaakt. Catharina Al en Anne-Marie Bos droegen bij aan de slotbijeenkomst door elk een eigen reflectie te geven op het voorgelegde document. In verlengde hiervan werden beiden door de KNR ook uitgenodigd een reflectie te geven op de toekomst van religieus leven voor UCESM, de bijeenkomst van de verschillende Europese conferenties van religieuzen.

Conferentie Dynamics of Devotions

Op 26 – 28 oktober werd bij de KU-Leuven een internationale conferentie met de titel Dynamics of Devotions: About Signposts, Thresholds and Stumbling Blocks in the History of Christian Religious Life georganiseerd rond devotie. Charles Caspers was hiervan mede-organisator. Ook Ad Poirters, Krijn Pansters en Anne-Marie Bos gaven een bijdrage aan het congres dat zo'n centraal thema van de spiritualiteit betreft. De proceedings zullen naar verwachting in 2024 gepubliceerd worden.

Kritische reflectie

De heiligverklaring van Titus Brandsma heeft zoals gezegd veel aandacht gegenereerd. Allerlei verzoeken om medewerking kwamen bij ons binnen en hier is naar vermogen op ingegaan. We kunnen hier met een goed gevoel op terugkijken. Tegelijkertijd bracht dit aan het licht

dat onze mogelijkheden beperkt zijn en dat we met enkele medewerkers veel projecten onder handen hebben. Ook de benoeming van Thomas Quartier als Theoloog des Vaderlands genereerde veel aandacht maar betekende tegelijkertijd dat er weinig ruimte overbleef voor andere activiteiten.

Met alle activiteiten van de leden van de onderzoeksgroep en van de ondersteunende staf bleek dat we keuzes moesten maken. Zo moesten we besluiten om de studiedag over Toewijding in het dagelijks leven die gepland stond voor september, uit te stellen. Deze studiedag heeft inmiddels, in samenwerking met de KNR, plaatsgevonden in maart 2023. Er waren 75 deelnemers.

De uitdaging die voor ons ligt is om de onderzoekslijn te verstevigen. We zien hiervoor onder andere mogelijkheden door meer verbinding te zoeken met de andere onderzoekslijnen (bronnen en grondslagen, en maatschappelijke spiritualiteit). Daarnaast willen we op dit gebied van onderzoek meer samenwerking zoeken met verschillende religieuze instituten.

3.3 MAATSCHAPPELIJKE SPIRITUALITEIT

Het onderzoek in deze lijn is zowel wijsgerig-theologisch van aard, als ook kwalitatief-empirisch en ontwerpgericht, met handvatten voor het persoonlijk, professioneel en maatschappelijk handelen in de huidige tijd. Het onderzoek is gericht op de beschrijving van spiritualiteitsbeleving en -doorwerking in onze huidige maatschappij. Op deze manier wil deze onderzoekslijn bijdragen aan een maatschappelijk debat over de betekenis van spiritualiteit. Een innovatief onderwijs- en vormingsaanbod, voortkomend uit ontwerpgericht onderzoek in deze onderzoekslijn, draagt bij aan de valorisatie van het gehele TBI-onderzoek.

Vanuit deze lijn gaan onderzoekers de praktijk in door een brug te slaan tussen het dagelijks onderwijs- en vormingswerk en thema's als zingeving, identiteit, morele vorming en levensoriëntatie. Zwaartepunt van samenwerking ligt nu op partners in de zorg en het onderwijs (Stichting Carmelcollege, Verus, Kloosterhotel ZIN en andere partners).

Dit jaar is de groep versterkt met de komst van Krijn Pansters. Met zijn expertise versterkt hij deze onderzoekslijn en draagt bij in de ingezette verbinding met de twee andere onderzoekslijnen. In het jaar 2022

meteen gezegd moet worden dat De Kesel voorlopig als vrijwilliger werkzaam blijft.

Als de in het nieuwe wetenschapsplan voor deze onderzoekslijn geformuleerde ambitie, bij te dragen aan de studie van een brede spirituele/mystieke cultuur, werkelijk in de volle breedte gerealiseerd moet worden, ligt het dan ook voor de hand om aandacht te hebben voor een versteviging aan de filosofisch-theologische kant.

3.2 SPIRITUALITEIT VAN HET RELIGIEUS LEVEN

Deze onderzoekslijn bestudeert de relatie tussen mystiek en spiritualiteit en de geleefde praktijk in de verschillende scholen van spiritualiteit, zoals die geassocieerd zijn met de verschillende ordes en congregaties. Daarom put het onderzoek nadrukkelijk uit de expertise en ervaringen uit het leven van religieuzen. Met het oog hierop heeft Inigo Bocken als coördinator voor de relatie met ordes en congregaties de taak zowel op nationaal als op internationaal niveau relaties met de religieuzen uit te bouwen en waar mogelijk nieuwe samenwerkingen in onderzoek en onderwijs te genereren.

'Aandacht voor de doorwerking in hedendaagse politiek, maatschappelijk engagement én het persoonlijk, geestelijk leven'

De onderzoekslijn omvat zowel historisch als wijsgerig-theologisch onderzoek. Er wordt onderzoek gedaan naar de betekenis van de ervaringen en praktijken van scholen van spiritualiteit voor de hedendaagse samenleving,

is een start gemaakt met het overkoepelende thema ‘het spirituele proces’ om de aandacht voor maatschappelijke spiritualiteit te focussen. Er wordt gebouwd aan een webpagina die het komend jaar beschikbaar zal zijn en waarmee geïnteresseerden actief betrokken kunnen worden op onderzoek en vormingsactiviteiten. Het eerste thema dat middels onderzoek en vormingsactiviteiten wordt uitgediept is ‘toewijding’. Hier wordt onderzoek naar bronteksten zoals die van de Moderne Devotie verbonden met ontwerpgericht onderzoek naar de betekenis van ‘toewijding’ bij young-professionals zonder eenduidige levensbeschouwelijke achtergrond.

Masterclasses Schepping & Spiritualiteit

Met deze Masterclasses probeerden we een aantal nieuwe dingen uit. Ten eerste veranderden we het tijdstip van woensdagmorgen naar woensdagavond om zo een meer divers publiek aan te spreken. Daarnaast hebben we hybride vorm aangeboden. De start was op locatie (TBM) en de avonden waren digitaal. Als afsluiting was er een wandeling. Deelnemers gaven terug dat ze afwisseling op prijs stellen. Ten derde hebben we geëxperimenteerd met een interspiritueel aanbod. Als onderzoeksinstituut voor christelijke mystiek en spiritualiteit hebben we een verplichting naar de brede samenleving. We creëren met dit interspirituele aanbod een dialogische ruimte, waar verschillende spirituele tradities samenkomen rond een bepaald thema. De masterclasses werden verzorgd door verschillende docenten van andere universiteiten en betroffen het joodse, het vedische, het boeddhistische en het islamitische perspectief. Er waren 20 aanmeldingen.

Kloosterweekeinde Toewijding voor Young Professionals

In aansluiting op het thema bij de onderzoekslijn Religieus leven organiseerden we een kloosterweekend voor young professionals om het thema ‘Toewijding’ te exploreren met een doelgroep die nieuw is voor het TBI. Voor deze cyclus maken we gebruik van de alumni-studenten van de minor Filosofie. Wereldreligies. Spiritualiteit van de Hogeschool Utrecht. Als minorcoördinator heeft Edwin van der Zande makkelijk toegang tot deze doelgroep. Het weekend biedt tegelijkertijd data voor praktisch-theologisch onderzoek, waarmee we het concept toewijding willen vertalen naar eigentijdse spiritualiteitsbeleving met als doel de christelijke bronnen te ontsluiten voor een breder publiek. Dit weekeinde is verzorgd door Helma de Rooij (gastdocent) en Edwin van der Zande. Zij hebben verschillende activerende werkvormen toegepast en gebruik gemaakt van de inspirerende omgeving van het Willibrordushuis in Den Haag. Er waren 24 aanmeldingen

Module ‘Geestelijke verzorger in de brede organisatie’

In opdracht van het RadboudUMC heeft Edwin van der Zande met Gertie Blaauwendraad (VU) deze module

herontwikkeld. Dit biedt kansen voor het TBI om de samenwerking te versterken en bredere bekendheid te krijgen bij geestelijk verzorgers. Binnen deze module staat met name de aandacht voor spirituele competentie van geestelijk verzorgers centraal. Dit raakt met name aan leiderschapsvorming, waarin persoonlijke spiritualiteit zichtbaar wordt. De oorspronkelijke vijfdaagse is opgeknipt in een drie- en tweedaagse en is in november gestart. De tweede helft zal in maart 2023 worden gegeven. De 10 deelnemers (max) waardeerden de relevantie en praktijkgerichte benadering.

Onderwijsinnovatie Opleiding Geestelijke Begeleiding (TBI)

De opleiding Geestelijke Begeleiding vraagt om een thematische en didactische vernieuwing. Deze vernieuwing wordt enerzijds afgestemd met onze samenwerkingspartner, de Protestantse Theologisch Universiteit, en anderzijds zo opgezet dat nieuwe doelgroepen kunnen worden bereikt. Dit vraagt om inhoudelijke vernieuwingen die aansluiten bij de behoefte in onze samenleving, bij potentiële studenten. Dit geldt niet alleen voor inhoud, maar ook de wijze van studeren, waarin flexibilisering de nieuwe norm is. Verkenning samenwerking Kor Schippers Instituut en TBI Het KSI heeft onderzoekers Maatschappelijke Spiritualiteit gevraagd mee te denken over hun pastoraal werk voor met name kwetsbare pastoranten, zoals onder andere straatpastoraat, TBS- kliniek. Het betreft een eerste verkenning naar mogelijkheden voor verder onderzoek en subsidieaanvraag.

Onderwijsontwikkeling ‘Passie voor het onderwijs’ (Kloosterhotel ZIN)

Het Kloosterhotel ZIN te Vught ontwikkelt een parallelprogramma voor het onderwijs rondom het thema ‘compassie’. Voor de zorg loopt een dergelijk programma al. Voor het onderwijs hebben we dit programma opnieuw doordacht en de acquisitie loopt. Edwin van der Zande heeft vanuit het TBI meegedaan aan deze onderwijsontwikkeling. Afhankelijk van het verloop biedt het mogelijkheden voor onderzoek naar de betekenis van compassie in de onderwijspraktijk.

Kritische reflectie

Met de versterking van de onderzoekslijn door de komst van Krijn Pansters, hoewel nog beperkt in omvang, is het creatieve vermogen in deze lijn versterkt. Tegelijkertijd blijft de formatie gering en kwetsbaar en dit vraagt om slim opereren en prioriteiten stellen. Alles zal gericht moeten zijn op het leveren van kwaliteit in onderzoek en parallelle vormingstrajecten. Dat betekent een diepte-investering die niet direct klinkende resultaten zal laten zien. Er wordt in de komende jaren dan ook ingezet

op aanvragen van onderzoeksgelden om daarmee de slagkracht te vergroten.

Daarnaast wordt er uitdrukkelijk naar samenwerking gezocht met andere partners. Er zijn langer lopende verbanden met de Stichting Carmelcollege, Verus en de FFTR. Samenwerking vraagt wel om een heldere afbakening van het doel. Soms kan het betekenen dat de bijdrage van het TBI niet duidelijk herkenbaar (meer) is. Het draagt dan niet bij aan een vergroting van ons eigen netwerk. Afgelopen jaar heeft Edwin van der Zande een module Geestelijke verzorging in de brede organisatie gegeven in het aanbod van het RadboudUMC. Dit draagt bij aan kennis voor het TBI-onderzoek ten bate van vormingsactiviteiten. Ook liggen hier nog kansen voor verdere samenwerking met de FFTR, met name ook in post-academisch onderwijs.

In het wetenschapsplan is ingezet op verdere integratie van de drie onderzoekslijnen. Dat zou voor maatschappelijke spiritualiteit een wenselijke ontwikkeling zijn. Zo zal het beter lukken om historisch en letterkundig onderzoek meer te verbinden met vormingsactiviteiten. De structuur van het TBI is daar nog niet geheel op ingericht. Eerste stappen zijn gezet om middels plenaire collatio-bijeenkomsten elkaar te informeren en te inspireren.

In 2020 is Marc De Kesel vanwege het TBI benoemd als bijzonder hoogleraar Theologie, mystiek en moderniteit (0,2 fte) aan de Faculteit der Filosofie, Theologie en Religiewetenschappen van de Radboud Universiteit. Met deze benoeming wordt de band tussen TBI en faculteit zowel op het gebied van onderzoek als ook dat van onderwijs krachtig versterkt. Via deze leerstoel verzorgt het TBI een belangrijk college (Spirituality and Mysticism in the Modern Age, 10 EC) aan de eenjarige Engelstalige masteropleiding Theologie.

Door een gezamenlijk inspanning van TBI en de faculteit FTR kon in 2021 een bijzondere leerstoel worden ingericht aan de Faculteit voor Theologie en Religiewetenschappen van de KU Leuven. Inigo Bocken werd benoemd tot

3.4 LEERSTOLEN

bijzonder hoogleraar Mystieke theologie. Zijn onderzoek richt zich op de historische relatie tussen mystiek, theologie en filosofie tegen de achtergrond van actuele debatten omtrent de plaats van religie en spiritualiteit in een (post)seculiere samenleving. Door deze leerstoel wordt de relatie met de KU Leuven versterkt en uitgebouwd. De leerstoel in Leuven speelt een belangrijke

rol in de nationale en internationale zichtbaarheid en uitstraling van het TBI. Middels deze leerstoel wordt er geparticipeerd aan het door de Templeton Foundation gefinancierde project Metaphysics of Contemplation. The Religious Life as Form of Thought. Het concept werd vanuit de leerstoel ontwikkeld. Het gaat om een tweejarig project in samenwerking met de Universiteit van Toronto, dat zal resulteren in de publicatie van een handboek evenals twee bundels (bij Cambridge University Press en als SIS Supplement). In 2022 werd een eerste conferentie georganiseerd in Leuven over dit thema, twee andere zullen in de loop van 2023 plaatsvinden.

3.5 ONTWIKKELINGEN IN HET BELANG VAN HET TBI-ONDERZOEK IN ZIJN GEHEEL

Promovendibeleid

Een aantal wetenschappelijk medewerkers, Inigo Bocken, Marc De Kesel, Thomas Quartier en Herman Westerink, hebben met hun benoemingen tot (bijzonder) hoogleraar in Nijmegen en/of Leuven, promotierecht. Dit biedt het TBI de gelegenheid om méér promovendi te begeleiden in onderzoek naar spiritualiteit en mystiek – een nieuwe generatie die kan zorgen voor nieuwe impulsen voor onderzoek en onderwijs.

De promovendi worden ingeschreven bij de Graduate School for the Humanities (GSH) en worden conform de GSH-richtlijnen geëvalueerd en gemonitord. Met een nieuw te ontwikkelen doctoraatprogramma (voor promovendi, TBI-Fellows en getalenteerde masterstudenten) wil het TBI aansluiting zoeken bij andere onderzoekscholen, zoals NOSTER, Onderzoekschool Mediëvistiek en OZSW. Dit biedt extra kansen voor onderlinge intellectuele uitwisseling.

TBI-fellows

De onderlinge uitwisseling tussen jonge wetenschappers krijgt in het TBI gestalte door de TBI-Fellows. Dit is een podium voor jonge onderzoekers in het veld van mystiek en spiritualiteit uit binnen- en buitenland, met nadruk op onderlinge uitwisseling van onderzoeksresultaten. Momenteel zijn er circa tien TBI-fellows verbonden aan het Titus Brandsma Instituut, onder andere uit Nederland, België, Duitsland, Polen en de Filipijnen.

Gastonderzoekers

Het TBI biedt de mogelijkheid aan internationale en nationale wetenschappelijke experts op het gebied van mystiek en spiritualiteit voor een bepaalde periode academisch onderzoek te doen aan het TBI. De gastonderzoeker doet in het onderzoeksveld zelfstandig onderzoek. De gastonderzoeker wordt ondergebracht in de onderzoekslijn waar zijn of haar onderzoek is gesitueerd. Met het instellen van de mogelijkheid gastonderzoekers te faciliteren wil het instituut zijn internationale en nationale zichtbaarheid vergroten.

Geassocieerd onderzoekers

Aan het TBI zijn geassocieerd onderzoekers verbonden. Dit zijn onderzoekers die een belangrijke onderzoeksexpertise hebben die waardevol is voor het onderzoeksveld van het TBI maar niet binnen het TBI reeds aanwezig is. De geassocieerd onderzoeker is verbonden met een onderzoekslijn en onderhoudt regelmatig contact over het onderzoek met een toegewezen lid van de wetenschappelijke staf met een expertise in het onderzoeksdomein.

04 ONDERWIJS

Jaarverslag 2022

4.1 CURSUS- EN VORMINGSWERK

Studieweek Mystiek: De evangelische peerle

Van 4 t/m 7 juli verzorgde prof. Rob Faesen S.J. de Studieweek. Rob Faesen is als hoogleraar hoogleraar aan de Faculteit voor Theologie en Religiewetenschappen van de KU Leuven en aan de Tilburg School of Catholic Theology, Tilburg University. Hij is tevens lid van het Ruusbroecgenootschap (Universiteit Antwerpen). Als geen ander kent hij De evangelische peerle.

Het anonieme werk De evangelische peerle is een zestiende-eeuws meesterwerk uit de christelijke mystieke literatuur, dat een uitzonderlijk succes kende gedurende enkele eeuwen, maar dan vergeten werd. De evangelische peerle ontstond in de omgeving van de Keulse kartuizers, die onder andere ook voor een Latijnse editie van Jan van Ruusbroecs werk zorgden, van Johannes Tauler en van Hendrik Herp. De Peerle slaat de brug van de rijke middeleeuwse mystieke traditie naar de moderne tijd. Het boek is een verzameling van gebeden, meditaties en geestelijke oefeningen om de aanwezigheid van God in de mens op het spoor te komen.

TBI-leeskringen

In 2022 werd de interne tweewekelijkse leeskring rond De tempel van de ziel onder leiding van Ad Poirters met veel enthousiasme gecontinueerd en afgesloten. Een aantal aan deze tekst gewijde TBI-Lectures kon geen doorgang vinden wegens gebrek aan belangstelling, maar de geplande inhoud van deze lezingen zal wel worden aangeboden op een studiedag in april 2023. Een aantal deelnemers aan de leeskring zal een lezing verzorgen over aspecten van deze tekst.

Vanaf januari 2022 wordt tweewekelijks onder leiding van Marc De Kesel en Edwin van der Zande een leeskring georganiseerd rond Michel de Certeau's La fable mystique (deel 1). De leeskring beoogt het fundamentele debat over mystiek en een theorie van de mystiek gaande te houden en zo tot een verdieping van het onderzoek te komen.

TBI salons

De in de coronatijd geïnitieerde digitale mystieke salons werden ook in 2022 voortgezet. In februari, maart en mei spraken respectievelijk Kitty Bouwman over Augustinus en

spiritueel moederschap, Michel Dijkstra over levenskunst tussen oost en west, en Wessel Stoker over theologische kunstbeschouwing.

Voor het najaar zouden mystieke salons verzorgd worden door deelnemers aan de TBI-leeskring rond De tempel van de ziel. Deze mystieke salons konden echter geen doorgang vinden. De geplande inhoud van deze salons zal nu worden aangeboden op de hierboven genoemde studiedag in april 2023.

Een keuze uit overige lezingen en vormingsactiviteiten

In aanloop naar de heiligverklaring organiseerde het Titus Brandsma Instituut een viertal gratis online lezingen over Titus Brandsma. Anne-Marie Bos sprak op 2 maart aan de hand van afbeeldingen over 'Persoonlijke getuigenissen van Titus Brandsma'. Op 20 april hield Inigo Bocken een lezing over hoe Titus Brandsma dacht over heiligheid. Op 4 mei sprak Simon Nolan, o.carm (Ierland) over Brandsma's kijk op middeleeuwse filosofie. En tenslotte hield Fernando Millan Romeral, o.carm. op 11 mei een lezing over Brandsma's kritiek op het nationaal-socialisme.

Op 6 september sprak Ad Poirters voor het Cultuurplatform Zutphen de lezing 'In navolging van Christus: Thomas van Kempen' uit.

Op 28-29 november 2022 vond aan de Rijksuniversiteit Groningen onder leiding van Mathilde van Dijk een expertmeeting plaats over Thomas a Kempis's Imitation of Christ: The History of a Book. Deze bijeenkomst, waaraan Charles Caspers ('Thomas's Thought about Unity') en Ad Poirters ('The Imitation's Reception in Early Modern Catholicism') deelnamen namens het TBI, was bedoeld als aftrap voor een samenwerking aan een bundel over De navolging van Christus die in 2024 zou moeten verschijnen

in uitgeverij Brill's Companions to the Christian Tradition.

Voor een publiek van 100 deelnemers heeft Edwin van der Zande in maart 2022 tijdens de lancering van het boek Geestkracht van Frans Croonen een interactieve lezing gegeven hoe geestkracht kan doorwerken in ieders invulling van maatschappelijke spiritualiteit.

De Thomas More Academie organiseerde in mei 2022 voor haar alumni een terugkomprogramma. Edwin van der Zande verzorgde de masterclass Innerlijke bewogenheid betrof een persoonlijk waardenonderzoek met als doel een reflectie op de doorwerking van persoonlijke waarden in het professionele domein. De 10 deelnemers hebben vanuit verschillende beroepssituaties casuïstiek met elkaar besproken.

Voor de Karmelkring Twente heeft Edwin van der Zande in juni 2022 een interactieve lezing gehouden over de toepassing van levensoriëntatie in het dagelijks leven. Via verschillende werkvormen zijn de 35 deelnemers uitgenodigd enkele aspecten van hun levensoriëntatie te verkennen en met elkaar onder woorden te brengen. Uitdrukkelijk was er aandacht voor de doorwerking van hun levensoriëntatie, hetgeen van toepassing is voor maatschappelijke spiritualiteit.

05 ZICHTBAARHEID

Jaarverslag 2022

5.1 IN- EN EXTERNE COMMUNICATIE

Website TBI

In 2022 is de website verder vormgegeven binnen de structuur van de Radboud Universiteit, zodat alle relevante informatie goed kan worden aangeboden. Ook is er een Engelstalige variant van de website gecreëerd. Dankzij de vernieuwing geniet de website nu ondersteuning van de internetredactie van de divisie Marketing & Communications.

Nieuwsbrief

Onze externe relaties en interne medewerkers ontvingen maandelijks een digitale nieuwsbrief met aankomende activiteiten. De nieuwsbrief is een zeer effectieve manier van werving van deelnemers gebleken. Meer dan tachtig procent van de aanmeldingen voor activiteiten komt via de nieuwsbrief binnen.

5.2 MAATSCHAPPELIJKE BIJDRAGEN

TBI-lezing door theoloog Herwi Rikhof

De TBI-lezing vond dit jaar vanwege restauratiewerkzaamheden niet plaats in de Stevenskerk, maar in de Cenakelkerk in Heilig Landstichting. Deze kerk bood de ideale achtergrond voor een lezing van Herwi Rikhof, emeritus hoogleraar Systematische theologie en als pastor verbonden aan de Cenakelkerk, over heiligheid, getiteld Wees heilig, want ik ben heilig. Op de muren van de Cenakelkerk zijn op twee verschillende manieren heiligen en heiligheid verbeeld: in de mozaïeken en in de schilderijen. De stijl van de mozaïeken in de absis en zijkapel behoort tot de traditie van Beuron, een beweging van christelijke kunst waarbij teruggegrepen werd op de vroegchristelijke stijl.

Schilder Piet Gerrits is door die beweging beïnvloed en de heiligheid die uit die twee mozaïeken spreekt is een 'verheven' heiligheid, geaccentueerd door het vele goud een ware eyecatcher.

Na afloop van zijn lezing ging Rikhof in gesprek met Maaïke de Haardt, emeritus hoogleraar Religie en gender. De discussie spitste zich toe op de vraag of heiligheid meer met het verhevende of juist met het alledaagse verbonden moet worden.

Theoloog des Vaderlands

Sinds 2021 heeft het TBI voor een periode van een jaar de Theoloog des Vaderlands in huis: Thomas Quartier, die als benedictijner monnik werkt en leeft in de Abdij Keizersberg in Leuven. Deze benoeming heeft bijgedragen aan de brede bekendheid van het onderzoek en de onderwijs- en vormingsactiviteiten van het TBI.

5.3 UITSTRALING IN DE (DIGITALE) MEDIA

Blogs & podcast

Ad Poirters en zijn co-auteur Hans Kienhorst werden voor de blog van Radboud Erfgoed door Bea Ros geïnterviewd over hun onderzoek naar de oude boeken uit klooster Soeterbeeck. Anne-Marie Bos schreef voor NieuwWij een blog over Lockdown en retraite. Thomas Quartier maakt een reeks podcasts in de rubriek Kerk en Ik voor EO NPO Radio 5.

De heiligverklaring van Titus Brandsma was aanleiding voor een aantal interviews op radio en in dagbladen. Zo werd Inigo Bocken geïnterviewd door Radio Maria en door het Friesch Dagblad over Titus als verzetsheld, spiritueel theoloog en emancipator van de katholieken in Nederland. Thomas Quartier stond als Theoloog des Vaderlands centraal in een hieraan gewijde televisie-uitzending bij EO NPO 2.

5.4 ENKELE BELANGRIJKE PUBLICATIES VOOR BREED PUBLIEK

Thomas Quartier, *Profetenstemmen*. Uitgegeven bij Adveniat, Baarn. Een boek waarin op zoek wordt gegaan naar de blijvende betekenis van profeten – van hun charisma en wijsheid in de bijbel tot aan de profetische geluiden die hoorbaar zijn in onze tijd.

Christoph Lüthy, Frans Wijsen en Marc De Kesel (red.), *Titus Brandsma. Van held tot heilige*. Uitgegeven bij Adveniat, Baarn. Verschillende facetten uit leven en werk van Titus Brandsma worden op toegankelijke wijze belicht in een boek rijk aan fraaie afbeeldingen.

“

Thomas Quartier *Profetenstemmen*.
Uitgeverij Adveniat

♦ Hoe klinken de profeten van de huidige tijd? Wat zijn de stemmen voor morgen die de wijsheid van een ver verleden vandaag hoorbaar maken? Het woord 'profeet' kan tegenwoordig veel betekenen. Iemand heeft een bepaalde uitstraling of een visie waar het in de samenleving naartoe moet. Maar profetenstemmen staan in oude bronnen zoals de Bijbel nooit op zichzelf. Hun wijsheid en charisma zijn inspiratie en appèl voor andere mensen in hun omgeving, dwars door de geschiedenis heen

Christoph Lüthy, Frans Wijsen en Marc De Kesel (red.) *Titus Brandsma. Van held tot heilige*.
Uitgeverij Adveniat

♦ Wie was deze Titus Brandsma en waarom wordt hij Heilig verklaard? Brandsma was een veelzijdig man. Niet alleen pater Karmeliet, maar ook één van de eerste hoogleraren Wijsbegeerte en rector aan de Katholieke Universiteit Nijmegen. Een toonaangevend persoon in de herontdekking van de Nederlandse mystiek, zelfs mysticus, een ondergewaardeerde theologische hoogvlieger en toch dicht bij de gewone mensen. Niet in het laatst werd hij ook bekend als verzetsheld en martelaar.

06 SAMENWERKING

Nationale & internationale samenwerkingen

Het Titus Brandsma Instituut is in 1968 opgezet als een samenwerkingsverband tussen de Radboud Universiteit en de Nederlandse Provincie van de Karmelieten. Het Titus Brandsma Instituut onderhoudt contacten met een groot aantal instellingen, nationaal en internationaal.

6.1 SAMENWERKINGEN IN 2022

Stichting Carmelcollege, een verbond van scholen die door het verzorgen van een breed scala aan voortgezet onderwijs bouwt aan de maatschappij van morgen. In 2022 vierde de Stichting haar 100-jarig bestaan. Anne-Marie Bos werkte mee aan een lesbrieff bij het speciaal voor dit jubileum gemaakte kunstwerk 'ruimte in verbinding'.

Kloosterhotel ZIN, ontstaan uit de wens van de fraters van Tilburg om aan hun klooster in Vught een nieuwe bestemming te geven, passend bij hun spirituele traditie. Barmhartigheid vormt de inspiratiebron van het werk voor de hulpbehoevenden van toen en nu.

Titus Brandsma Memorial (TBM), een vormings- en bezinningscentrum dat spiritualiteit bevordert en het gedachtegoed van Titus Brandsma levend houdt. Sinds jaar en dag maakt het TBI dankbaar gebruik van de cursusruimte in het TBM. Daarnaast werd over en weer ondersteuning verleend bij activiteiten rondom Brandsma's heiligverklaring.

Ruusbroecgenootschap, een interdisciplinair onderzoeksinstituut voor de wetenschappelijke studie van de geschiedenis van de spiritualiteit in de Nederlanden. Ad Poirters is sinds 2022 lid van de wetenschappelijke adviesraad van Ons Geestelijk Erf, en lid van de individuele doctoraatscommissie van Michiel Vandenbroucke.

Konferentie Nederlandse Religieuzen (KNR), de koepelorganisatie van alle religieuze instituten in Nederland. Met de KNR wordt samengewerkt op het gebied van onderzoek en vorming.

Geert Groote Huis Deventer, heeft zich met steun van het TBI ingespannen voor de verschijning van een nieuwe Nederlandse vertaling door Frank De Roo van het Leven van heer Florens door Thomas van Kempen.

Faculteit Theologie en Religiewetenschappen van de KU Leuven, waaraan zowel Inigo Bocken als Thomas Quartier als hoogleraar zijn verbonden.

Karmelorde (O.Carm.) - religieuze orde van broeders, zusters en leken, die is ontstaan in het begin van de dertiende eeuw op de berg Karmel. In 2022 zijn de contacten met leden van de internationale karmelorde verstevigd, vooral door uitwisseling op

het gebied van de wederzijdse expertise op Titus Brandsma.

Nederlands Carmelitaans Instituut (NCI) - bibliotheek en archief van de Karmel in Nederland, waarvan het Titus Brandsma archief onderdeel uitmaakt. Samenwerking vindt plaats voor zowel het editieproject als de intellectuele biografie.

Oblate School of Theology, San Antonio, Texas, een universitaire inrichting met een eigen master- en PhD-opleiding in spiritualiteit. Met de OST wordt samengewerkt op het gebied van onderzoek en onderwijs.

Thomas-Stiftung Kiefer, het Thomas-Archiv en de Thomas-Verein, alle met hun thuisbasis te Kempen (Westfalen). In samenhang met het herdenkingsjaar rond Thomas van Kempen in 2021 hebben Ad Poirters, Charles Caspers en Rijcklof Hofman de banden aangehaald.

Religion and Transformation in Contemporary European Society (Universiteit Wenen), het onderzoeksplatform waarmee samen conferenties en publicaties op het gebied van de studie van spiritualiteit worden georganiseerd. In 2022 is gezamenlijk een conferentie in Wenen georganiseerd met als thema spiritualiteit, filosofie en politiek rond de Tweede Wereldoorlog.

Institute of Spirituality Asia (ISA, Manila), een instituut voor onderzoek naar en onderwijs in spiritualiteit in Azië, met name in de Filipijnen. Het TBI heeft zitting in de International Academic Advisory Board. Door de beperkingen van het reizen en de onmogelijkheid een grote bijeenkomst te organiseren in Manila en daar vanuit het TBI ook aan te participeren, is het contact dit jaar uitsluitend digitaal geweest.

6.2 ONS NETWERK

Jaarverslag 2022

NATIONALE NETWERK

Benedictijns centrum voor Liturgische Studies – onderzoekscentrum voor liturgisch leven in binnen- en buitenland.

Instituut voor Oosters Christendom – instituut voor de wetenschappelijke bestudering van het oosters christendom.

Kaski – expertisecentrum over religie en samenleving.

Kennisalliantie Religieuze cultuur - platform voor onderlinge samenwerking tussen de diverse onderzoeksinstituten van de Faculteit voor Filosofie, Theologie en Religiewetenschappen en voor samenwerkingsverbanden met maatschappelijke partners buiten de universiteit.

KSGV - kenniscentrum voor levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid.

Nijmeegs Instituut voor Missiestudies - centrum voor de studie van niet-westers christendom, interreligieuze dialoog en missie. Verband van Katholieke Maatschappelijke Organisaties (VKMO) - verbindt de professionaliteit van verschillende maatschappelijke organisaties met spiritualiteit.

Verus, Vereniging voor katholiek en christelijk onderwijs - koepelorganisatie van schoolbesturen van het katholiek en christelijk onderwijs.

Vincent de Paul Center Nederland – centrum voor sociale spiritualiteit.

INTERNATIONALE NETWERK

The Bibliographia Internationalis Spiritualitatis (BIS) - open access database (Brepols), waarin sinds 2007 een bibliografie wordt opgebouwd in het domein van spiritualiteit.

The Spirituality Institute for Research and Education (SpIRE) - instituut gericht op de academische studie en spiritualiteit in het hoger onderwijs en in andere maatschappelijke organisaties.

The International Network for the Study of Spirituality (INSS) - internationaal netwerk voor geïnteresseerden in de studie van spiritualiteit en de doorwerking daarvan in het dagelijks leven van individuen en organisaties.

Sant'Anselmo (Rome) - Benedictijnse internationale universiteit, die samen met het Titus Brandsma Instituut het masterprogramma 'Culturele Dimensies van Christelijke Spiritualiteit' verzorgt.

Katholische Akademie Schwerte - academie voor onderzoek, volwasseneneducatie en dialoog, met als één van de onderzoekswaartepunten de lekenspiritualiteit. Samen met het TBI uitgever van de serie Felderkundungen Laienspiritualität.

Mystical Theology Network (MTN) - internationaal netwerk van wetenschappers op het gebied van spiritualiteit en mystiek. Het jaarlijks congres zou in 2020 plaatsvinden in Nijmegen, maar is vanwege corona uitgesteld tot 1-2 december 2022.

07 ONZE MENSEN

HERMAN WESTERINK

Directeur TBI

Met ingang van 1 mei 2021 is Herman Westerink voor vier jaar benoemd tot directeur van het TBI. De directeursaanstelling is voor 0,3 fte. Westerink, opvolger van Marc De Kesel en Inigo Bocken, is als universitair hoofddocent voor godsdienstfilosofie verbonden aan de FFTR.

JOHAN OOSTERMAN

Voorzitter dagelijks bestuur

In 2021 kreeg het dagelijks bestuur van het TBI een nieuwe voorzitter: hoogleraar Johan Oosterman nam het stokje over van Corjo Jansen. Oosterman is werkzaam als hoogleraar Oudere Nederlandse Letterkunde aan de Letterenfaculteit van de Radboud Universiteit. Daarnaast is hij bestuurslid van drie maatschappelijke organisaties: Stichting Sint Aegten, Vereniging Gelre en met ingang van 1 juni bestuursvoorzitter van het TBI.

7.1 OVERZICHT VAN MEDEWERKERS

Corrie van Baal (0,2 fte vrijstelling door de Karmel). Zij verzorgde in 2022 de cursus 'In gesprek over de geestelijke weg'.

Inigo Bocken (0,4 fte). Onderzoeksleider bij de intellectuele biografie over Titus Brandsma (gefinancierd door het Reinier Post fonds). Daarnaast is hij vanuit TBI en FFTR hoogleraar Mystieke Theologie aan de Faculteit Theologie en Religiewetenschappen van de KU Leuven en universitair docent aan de Faculteit voor Filosofie, Theologie en Religiewetenschappen (FFTR) van de Radboud Universiteit.

Anne-Marie Bos. (0,8 fte vrijstelling vanuit de Karmel). Coördinator onderzoekslijn Spiritualiteit van het religieus leven. Werkt aan de uitgave van de teksten van Titus Brandsma (zie onder Editieproject). Daarnaast werkzaam voor het onderwijs met de collegereeksen en voor de Stichting Carmel College.

Charles Caspers (vrijwilliger). Verzorgde verschillende publicaties en organiseerde in samenwerking met de KU Leuven het congres The Dynamics of Devotions.

Rijcklof Hofman (0,6 fte). Doet onderzoek naar de Moderne Devotie in bredere zin, en is in het bijzonder belast met de uitgave van de werken van Geert Grote. Het vijfde deel van de kritische editie van de verzamelde werken (Opera omnia) van Geert Grote is in januari 2022 gepubliceerd.

Marc De Kesel (1,0 fte middels detachering tot 1 september 2022, daarna vrijwilliger). Volledig ingezet als onderzoeker op het gebied van de 17de-eeuwse mystiek en haar invloed op de moderne spiritualiteit, alsook op het gebied van de relatie tussen moderne beeldende kunst en spiritualiteit/mystiek. Sinds 1 juni 2020 voor een periode van 3 jaar aangesteld als bijzonder hoogleraar 'Theologie, mystiek en moderniteit' aan de Faculteit voor Filosofie, Theologie en Religiewetenschappen (FFTR).

Ad de Keyzer (vrijwilliger tot 1 april 2022). Verricht onderzoek naar Bachs Weihnachtsoratorium.

Ad Poirters (0,5 fte). Coördinator onderzoekslijn Bronnen en grondslagen van christelijke spiritualiteit en mystiek. Doet onderzoek naar de Moderne Devotie en de doorwerking ervan in de (vroeg)moderne tijd. Hij houdt zich voornamelijk bezig met Nederlandse uitgaven van De navolging van Christus en bibliotheken van vrouwenkloosters.

Lieven de Maeyer (0,8 fte). Aangesteld voor promotie-onderzoek naar de doorwerking van de mystieke traditie in de moderne beeldende kunsten, m.n. het surrealisme. Coban Menkveld. Van augustus 2020 tot 1 juli 2022 assistent-biograaf van de intellectuele Titus Brandsma-biografie.

Stefaan Neiryck (1,0 fte tot 1 december 2022). Aangesteld voor promotie-onderzoek. Onderzoek is gericht op de monastieke theologie en spiritualiteit van Guerric van Igny. Krijn Pansters (0,3 fte, vanaf 1 mei 2022). Aangesteld t.b.v. het ontwikkelen van de onderzoekslijn Maatschappelijke Spiritualiteit. Daarnaast verbonden aan het Franciscaans Studiecentrum, Tilburg University.

Thomas Quartier (0,2 fte vrijstelling door Benedictijnen). Werkt aan onderzoek naar Monastieke spiritualiteit (in samenwerking met de Abdij Keizersberg in Leuven). Daarnaast is hij hoogleraar Liturgiewetenschap aan de Faculteit der Filosofie, Theologie en Religiewetenschappen van de Radboud Universiteit en hoogleraar aan de KU Leuven.

Marianne Schippers (0,5 fte vanaf 1 april 2022). Doet postdoc-onderzoek naar werk van de Amsterdamse jezuïet Maximilianus Sandaeus: Pro theologia mystica clavis ('Sleutel tot de mystieke theologie'). Dit wordt gefinancierd door de Leuvense universitaire Stichting Amici Almae Matris.

Edison Tinambunan (0,3 fte, vrijstelling vanuit de Karmel, Indonesië). Werkte verder aan een kritische teksteditie van alle Constituties van de Orde van de Karmel, in het kader van het onderzoek naar de geschiedenis van het religieus leven. Daarnaast redigeerde en publiceerde hij een boek met teksten van Titus Brandsma, met zowel de originele teksten als een Indonesische vertaling.

Herman Westerink (0,3 fte). Wetenschappelijk directeur van het Instituut. Daarnaast is hij als UHD en bijzonder hoogleraar vanwege het KSGV verbonden aan de Faculteit der Filosofie, Theologie en Religiewetenschappen van de Radboud Universiteit.

Edwin van der Zande (0,5 fte middels detachering). Onderzoekscoördinator Maatschappelijke Spiritualiteit. Werkt aan de theorievorming rond maatschappelijke spiritualiteit en de vertaling daarvan in het onderwijs- en vormingswerk. Hij is daarnaast als HHD Waardenbewuste professionalisering verbonden aan de Hogeschool Utrecht.

Theo van der Zee (0,4 fte middels detachering). Onderzoekt christelijke spiritualiteit in het katholiek onderwijs. Tevens verbonden als adviseur en onderzoeker

van Verus (Vereniging voor katholiek en christelijk onderwijs). Werkte aan een methode om als school en schoolleiders te werken aan spiritueel of contemplatief leiderschap, lees: een meer spirituele benadering van leidinggeven die open en oprecht de dingen die zich aandienen tegemoet treedt.

Gastonderzoekers

Catharina Al. Zij doet onderzoek naar mystiek in de brieven van Catharina van Sienna.

Marga Zwiggelaar. Zij doet onderzoek naar de mystiek van Machteld van Magdeburg.

Ondersteunende medewerkers

Theo Coenders (0,3 fte aanstelling middels detachering). Archiefmedewerker, digitaliseert de bestaande papieren archieven en ontsluit deze.

Ria Heerema (0,8 fte aanstelling). Secretariaat en ondersteuning projectgroep Maatschappelijke spiritualiteit.

Mirthe H. (0,4 fte aanstelling vanaf 1 mei 2022). Communicatiemedewerker. Werkt aan de in- en externe communicatie.

Ilja Kramer (0,6 fte aanstelling tot 15 mei 2022). Communicatiemedewerker. Werkt aan en voor de in- en externe communicatie.

Wendy Litjens (0,8 fte aanstelling). Is als redactiesecretaris verbonden aan het tijdschrift Studies in Spirituality en de bijbehorende reeks Supplements. Voorts werkt zij als beeld- en bureauredacteur mee aan verschillende publicaties binnen het instituut en is verantwoordelijk voor de congresorganisatie.

Lieneke Lok (0,8 fte aanstelling). Hoofd middelen. Verantwoordelijk voor financiën en mutaties en ontwikkelingen op het gebied van personeel.

Joke Voorhans. Vrijwilliger social media.

Leon Teubner (vrijwilliger). Ondersteunt Anne-Marie Bos bij de uitvoering van het Titus Brandsma-editieproject. Daarnaast verleent hij assistentie bij het opnemen van collegereeksen in het kader van digitalisering van het onderwijs.

Geassocieerde onderzoekers

Marinus van den Berg. Historische achtergrond van de werken van Geert Grote.

Dick van Biemen. Transcendentie & maatschappelijkheid anno 2020. Naar een spiritueel verstaan van het intermenselijke.

Johan Bouwer. Spiritualiteit en vrije tijd.

Kitty Bouwman. De mystagogische functie van het goddelijk moederschap en het geestelijk moederschap bij Augustinus en Hildegard van Bingen.

Kick Bras. Protestantse mystiek in de Vroegmoderne Tijd. Olaf Fisscher. Spiritualiteit en leiderschap.

Toine van den Hoogen. Publieke theologie in het perspectief van de Cappadocische vaders.

Matthias Laarmann. Mystieke Encyclopedieën in de Vroegmoderne Tijd (Sandaeus).

Ruud ter Meulen. Nederlandse katholieke godsdienstpsychologen in de jaren '60 – '90: Vernieuwing van katholieke traditie en praktijken vanuit de godsdienstpsychologie.

Peter J. van Ool. De navolging van Christus – christelijke spiritualiteit in verleden en heden als bron voor de toekomst.

Nicoline van Ool-Roskam. Tractatulus devotus van Florens Radewijns.

Wolfgang Christian Schneider. Vroegmoderne mystieke bewegingen – de betekenis van het Piëtisme.

Gerrit Steunebrink. Mystiek en spiritualiteit tegen de achtergrond van de Renouveau Catholique.

Bestuur Titus Brandsma Instituut

prof. dr. J. B. Oosterman, voorzitter
drs. B. T. Huitema, c.m.m, secretaris
mr. A. I. M. van Berkum, penningmeester
drs. C. M. van den Heuvel
dr. P.H.M. Welzen O.Carm.
drs. M. L. Fisscher-Peters MEd
em. prof. dr. F.A. Maas

Wetenschappelijke Advies Raad

em. prof. dr. P. J. M. van Tongeren, voorzitter (Universiteit Nijmegen)
prof. dr. V. Fraeters (Ruusbroecgenootschap, Universiteit Antwerpen)
em. prof. dr. J. F. Goud (Universiteit Utrecht)
prof. dr. P. Van Hecke (Universiteit Leuven)
prof. dr. L. ten Kate (Universiteit voor Humanistiek)
prof. dr. E. J. P. van Loon (Universiteit Tilburg)

2022 TITUS BRANDSMA INSTITUUT

Erasmusplein 1
6525 HT Nijmegen

Telefoonnummer
(024) 361 21 62

Website
www.ru.nl/titusbrandsmainstituut